

מראי מקומות- בבא בתרא נ"ג

ושפיר קונה בנעילה לחוד. וברמב"ן פי' דלא אמרי' מבריה ארי אלא היכא דרביע הארי עלוי', דאז מעשיו מוכיחין דלהבריה הארי עשה כן. ועוד כ', דלא אמרי' שיש חסרון דמבריה ארי אלא היכא דמה שעשה לא מהני אלא להבריה הארי בלחוד, אבל אם מהני לשאר דברים ג"כ, כגון בנעילת דלת, הלא מעשה חשוב הוא וקנה.

(ד) **והשתא עיילי לה ברווחא- כ' הרשב"ם** דאף דמסירת מפתח ג"כ הוי קנין, אבל אין זה שייך בנכסי הגר, דאין מי שימסור לו המפתח, ולכן צריך בנין כל שהוא דוקא. וע' בתוס' וראשונים דהק' על הרשב"ם מהגמ' בב"ק, דמבואר דלא מהני מסירת המפתח אלא לענין דאי"צ לומר לך חזק וקני. וכ' הב"ח (ח"מ קצ"ב, ה'), די"ל דס"ל להרשב"ם דמה דמסירת מפתח לא מהני, היינו היכא שמסר לו המפתח סתם, אבל אם אמר לו קני במסירת מפתח בזה, שפיר מהני לשי' הרשב"ם, וכמו דאי' בפירוש בירושלמי דמסירת מפתח הוי קנין, ולכן אי"צ לומר שנח' הבבלי והירוש'. וע"ע בפני יהושע בב"ק (נב.) דתי' באו"א, ע"פ מש"כ לרדק עוד בדברי הרשב"ם, מהו ההמשך, דבתחלה כ' הא דמבריה ארי לא מהני, ואז כ' "ואע"ג דגבי שכירות בתים, וכו'", ומהו ההמשך. וע"ז כ' הפנ"י, דבאמת ס"ל להרשב"ם דמסירת מפתח לא מהני לקנין, וכדברי שאר הראשונים, אלא מהני רק שלא יהי' צריך לומר לך חזק וקני. אלא דהי' ק' להרשב"ם, למה לא מהני נעילת דלת עם מסירת המפתח, הרי כל מה דנעילת דלת לא מהני הוא רק משום דנראה דעושה כן משום המצוה ולא משום קנין, אבל אם עושה הנעילה ביחד עם הא דמסר לו המפתח, א"כ לכאור' י"ל דיהי' באמת קונה ע"י הנעילת דלת. וע"ז תי' הרשב"ם דכאן לא שייך מסירת מפתחות כלל, דכיון דנכסי הגר הוא.

(ה) **האי מבריה ארי מנכסי חברו הוא- פי' הרשב"ם**, דזה דומה למשיב אבידה, דכל ישראל מצווין להציל ממון חבריהם מן

(א) **השתא, ומה מכר דקא יהיב ל' זוזי, וכו'-** לעיל (נ"ב) הבאנו שיש אומרים דחזקה גרידא לא מהני במכר, וצריך כסף ג"כ, וק', דהא לכאור' מסוגיין מבואר דחזקה מהני במכר. וכ' היד רמה (רי"ז) דמה דחזקה מהני בסוגיין, היינו דוקא במוכר שדה מפני רעתה (וכמו דשטר מהני בעצמו כשמוכר שדה מפני רעתה, כדאי' לעיל [נא.]), א"נ דהו"ל ללוקח זוזי לגבי מוכר, דזה לא מהני לקנין כסף (ע' קידושין מז., ובמש"כ שם, שאין זה דבר מוסכם), אבל מ"מ אין המכר מחוסר גוביינא כסף תשלומין בכלל, ולכן בכה"ג חזקה גרידא מהני.

(ב) **האי גדר היכי דמי, אילמא וכו'- הק' התורת חיים**, מה ענין זה לשמואל, הרי לכאור' אפי' בלא הא דשמואל הי' צריך להק' כן, דמהו הציור דגדר. וכ' דבלא הא דשמואל, הי' שייך לומר דמתני' כל שהוא ממש קאמר, דמעיקרא לא הוה סלקי לה והשתא נמי לא סלקי לה. ואע"ג דלא עביד מידי, איכא למימר דס"ל למתני' דלא בעינן שיעשה שום תועלת לא בגדר ולא בפרצה אבל אדשמואל שפיר קא פריך, דשמואל אמר דגדר והשלימו ל', ופרץ כדי שיכנס ויוצא בה, אלמא דצריך שיהי' הגדר והפרץ עושה איזה תועלת, ולכן פריך, ממ"נ, אי עושה תועלת, איך קורין לזה כל שהוא, ואם אין עושה תועלת, למה קנה.

(ג) **דמעיקרא הוו עיילי בה ברווחא, והשתא עיילי לה ברווחא - כ' הרשב"ם** דלגבי נעל כל שהוא ג"כ איכא למימר הכי, דמעיקרא עיילי לה ברווחא, והשתא ע"י סגירת הדלת שלו, עיילי לה ברווחא. א"נ, מיירי דקבע בה מנעל בדלת לנעול בו, דהו"ל בנין. אבל במה דנעל הדלת גרידא בנכסי הגר אינה כלום, דאי"ז אלא עושה מצוה לשמור בית חבירו, ומבריה ארי מנכסי חבירו הוא (וע' לקמן לענין הא דנכסי גר הוא ואין שייך השבת אבדה). **אולם כ' תוס' דאי"ז דומה** למבריה ארי, דהתם סכר ל' מיא, אבל כאן הרי אינו מניח שום אדם ליכנס שם, וזהו מעשה בעלות, ואי"ז מעשה דמבריה ארי,

(ז) **לקנות את חברתה, אף אותה לא קנה- הק'** הדברות משה (נ"ח, הע' צ"ה, ד"ה ודין), מהו החידוש בדין זה, הרי פשוט דאינו קונה מה שלא החזיק בה, וגם מה שלא הי' כוונתו לקנותו, פשוט שאינו קונה. ותי' שהוא לאשמעינן שדוקא משום שיש מצר המפסיק לא קנה כלום, אבל בלא מצר, אז שפיר קונה השדה שנתכוין לקנותה, דכיון דב' השדות הם שדה א' לקנין, שייך מעשה קנין החזקה בהמכוש שעשה על כל השדה, כאילו מכוש בכל השדה.

(ח) **החזיק בא' מהן לקנות אותה ואת המצר ואת חברתה מהו- כ' התורת חיים דגם בלא שדה חברתה הי' שייך לשאול, האם קונה המצר או לא.** וגם בשאלה דר"א, השאלה אינו דוקא ברוצה לקנות הב' שדות, דאם עושה חזקה במצר ע"מ לקנות א' מהשדות ג"כ הוי אותה שאלה, האם מעשה קנין על המצר מהני להשדה או לא.

(ט) **החזיק במצר לקנות שתיהן מהו- פי' הרשב"ם** דשאלה זו הוי את"ל דבדר' זירא אינו קונה המצר, י"ל דהיינו משום דאין המצר צריך השדה, ואין זקוק לו כלל, אבל השדה משועבד להמצר, וא"כ י"ל דאם קונה המצר קונה גם השדה. **אולם ע' בתוס' רי"ד דכ' דשאלת הגמ' שייך על ב' צדדים של שאלת ר' זירא, די"ל דמה שאינו קונה שדה חבירו, היינו משום דלא החזיק במצר כלל, אבל אם הי' החזיק במצר שפיר הי' קונה הכל.** ואת"ל קונה שדה חבירו, י"ל דהיינו משום דעשה חזקה בהשדה, ופירש שרוצה לקנות גם המצר וגם שדה חבירו. אבל הכא שלא החזיק אלא המצר, הרי השדות אינם טפלים להמצר, ואינו קונה השדות עד שיפרש לקנות המצר והשדות, או לכל היותר קונה המצר בלא השדות [כ"י בכוונתו].

(י) **הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות, קנה- כ' היד רמה (רכה),** דנראה דכל זה היכא דהלבנים היו משל הגר, אבל אם היו מנכסיו של המחזיק, א"נ מנכסי הגר וכיוון לקנותם ע"י הגבהתם, אז אף דאינו קונה הקרקע, שהרי עדיין השתא הוו עיילי שם כדמעיקרא, מ"מ גם השני לא קנה

ההיזק, ואין קרוי חזקה אא"כ עושה תיקון הצריך לשדה. וביתר ביאור, כ' הר"י מיגש דכיון שהוא מחוייב מן התורה לעשות דבר זה, אי"ז חזקה, דחזקה צריך להיות מה שהוא עושה רק לעצמו כדי לקנות בו, אבל מה שהי' צריך לעשות אף בלא לקנות, אי"ז קנין חזקה. **והק' היד רמה (רי"ט),** התייחד בנכסי חבירו דעביד מצוה, אבל בנכסי הגר מאי איכא למימר. ואפי' בנכסי חבירו, מהו אם הוי בפניו של המקנה, הרי בכה"ג אינו מצווה להציל שדהו, שהרי יכול להציל שדהו בעצמו. ואין לומר דמיירי בנכסי חבירו ולא הי' בפניו, דא"כ מהו קו' הגמ', לוקמי' בנכסי הגר או בנכסי חבירו כשהוא בפניו. ולכן כ' הרמ"ה ביאור אחר בקו' הגמ' דמבריח ארי הוא, דהיינו דחזקה היינו דמהני בגופא דארעא הנאה דלא הוה שכיחא מקמי הדין, דומיא דגדר ופרץ כל שהוא, דע"י מעשה חזקה שלו יש עוד הנאה פורתא בהשדה. אבל אברוחי מאי מהני, דלא אהני בה מידי דלא הוה מעיקרא, אלא דמונע היזק ממנו, אז אינו דומה ליישוב ערים (שהוא המקור לקנין חזקה), ולא מהני לקנין. ולפ"ז, ודאי שייך חסרון דמבריח ארי גם בנכסי הגר ובפני חבירו. **וליישב קו' הרמ"ה** על מהלך של הרשב"ם והר"י מיגש, כ' הרמב"ן דאפי' בנכסי הגר, או בנכסי חבירו בפניו, דאינו עושה המצוה של השבת אבידה ממש, מ"מ זרוזי הוא דמזוזו נפשי', דלא ליקרו לי' מפסיד, ולכן אין דרך הקנאה בכך.

(ו) **לקנות אותה ואת חברתה, אותה קנה חברתה לא קנה- כ' הרשב"ם** דמה שלא קנה חברתה הוא רק בנכסי הגר, אבל במכר, מודה ר' יוחנן דיכול לקנות שניהם ע"י חזקה בא' מהם, דהיכא דנתן מעות כנגד כולן, קנה כולן ע"י חזקה משום דסדנא דארעא חד הוא, וכ"כ תוס'. **אולם הר"י מיגש כ' דהטעם** דקונה במכר הוא משום דדעת אחרת מקנה אותו שאני, ששם מהני אפי' אם אינו מחזיק אלא בחדא. ויהי' נפק"מ בין הב' פשטים לענין מתנה, דלפי הרשב"ם ותוס' לא יהי' קונה כולן, כיון דאין כאן מעות, אבל לפי הר"י מיגש, הא אי' דעת אחרת מקנה אותן, ולכן שפיר קונה כולן.

הגר. אבל מה שבנה פלטריך ע"ג נכסי הגר, אי"ז כלום (וזהו הביאור לבני בעלמא הוא דאפיך). אלא דהק', דא"כ איך קנה השני ע"י העמדת דלתות של פלטריך שבנה הראשון. ותי' דכיון שהראשון לא החזיק, א"כ עכשו נעשה בית זה ג"כ לנכסי הגר, וא"כ מי שבנה עליה דלתות, הוי כאילו נתן דלתות על פלטרין של הגר ממש, וזה ודאי מהני.

הקרקע, שהרי כיון דהראשון הו"ל כיוורד, א"כ י"ל דאדעתא למשקל דמי ממרא דארעא נחית ובנה, ויכול לומר עצי ואבני אני נוטל, וא"כ בכה"ג לא יהיו מועילים הדלתות כלל, ולכן שניהם לא קנו. אולם ע' בטור (חור"מ ער"ה, כ"א) שהביא דעת ר' ישעי' דנקט דהשני קונה הקרקע, אלא דצריך להשיב להראשון עציו ואבניו.

יג) ליבני בעלמא הוא דאפיך - הק' תוס', הא רפק בה פורתא, דעשה יסוד לבנינו. ותי' דלא מהני אא"כ חפר בשדה העומד לחרישה. אולם הרשב"א הביא מהר"י מיגש דכאן מיירי שלא בנה יסוד, אלא בנה הפלטרין על

גבי הקרקע [וכנ"ל, דהר"י מיגש לשיטתו ס"ל דכל החסרון של פלטרין הוא מה שהוא על גבי קרקע, ולא בגוף הקרקע, וא"כ לא יהי' נפק"מ במה שאינו עומד לחרישה, דדל מהכא החרישה, תיפוק לי' משום היסוד גופא, אע"כ דלא בנה יסוד. אולם ע"ש ברשב"א דמשמע דאפי' לפי הר"י מיגש צריך להחסרון דעדיין יכולין הכל לעייל בה, וצ"ע לפי שי' הר"י מיגש למה יהי' צריך לחסרון זה.]

יד) המציע מצעות בנכסי הגר קנה - כ' הרשב"ם דאע"ג שלא עשה שום תיקון בהקרקע, מ"מ כיון שנהנה גופו מהקרקע, הרי הקרקע משמשתו, ולכן הוי חזקה. וכ' הרשב"א דאי"ז דומה לאכילת פירות מהקרקע, דלא הוי חזקה (וע' לקמן דף נ"ד לענין זה), דכן נהנה מגוף הקרקע, ולא רק מפירותיו [ולכאור' זהו גדר אחר, ולא כהרשב"ם, וצ"ע בזה]. אולם הק' הרשב"א דאם זהו הביאור, למה אמרי' המציע מצעות, הול"ל דאם יושב או שוכב על הקרקע הוי חזקה. והביא יש מי שפי' דהמציע מצעות היינו שמייפה הקרקע בהצעות מצעות, דהוי כציוור וכיוצר צורה. ומה שמביאים ראי' מעבד לפ"ז, ביאר דצ"ל ד"הלבישו" היינו דהרב הלביש העבד ומיפהו, ועי"ז קנאו. אלא דהק' גם ע"ז, שהרי לא אמרו סיוור וכיוור אלא במיפה גוף הקרקע עצמו, ובמציע מצעות לא מיפה כלל בגוף הקרקע, וצ"ע.

יא) בנכסי הגר - ע' ביד רמה (רלג, ד"ה ואע"ג) דכ' דמה שנקט הגמ' נכסי הגר לרבותא נקטי', דלא מיבעיא נכסי חבירו דקנה, דדעת אחרת מקנה אותן, אלא אפי' נכסי הגר, דאין כאן דעת אחרת מקנה, מ"מ מהני לקנותן ע"י חזקה זו. **אולם ע' ברמב"ם (זכ"ב ב', ג')**, דכ' י"ש דברים רבים שאם החזיק בהן הלוקח לא קנה עדיין, ואם החזיק בא מהן בנכסי הגר או נכסי הפקר וכיוצא בהן קנה. כיצד, המוצא פלטרין גדולים וכו'". ולדעת הרמב"ם, נמצא דסוגיין מדבר בנכסי הגר דוקא, ויש לעי' מהו הסברא בזה. וע' במרכבת המשנה (מכירה א', ט"ו, ד"ה איברא) שכ' לבאר דלענין לעשות חזקה בנכסי הגר, אמרי' דאכילת פירות לא מהני, דאין מוכח דעושה כן בתורת בעלים, דאולי רק אוכל פירות של הפקר. משא"כ אם אוכל פירות מנכסי חבירו, ע"כ שעושה כן בתורת קנין (דאל"ה גזלן הוא), ולכן מהני להיות חזקה. ולענין חזקה ע"י חרישה וכדו', הדין הוא להיפוך. דהיכא דעושה חרישה בשדה חבירו, אין מוכח דכוונתו לזכות בשל חבירו, דאפשר דלא כיוון אלא לעשות טובה לחבירו, ולכן לא מהני. אבל אם עושה כן בנכסי הגר, דאין שייך עשיית טובה, שהרי הקרקע של הפקר הוא, לכן שפיר אמרי' דקונה ע"י חרישה, ובנין פלטרין, וכדו'.

יב) ליבני בעלמא הוא דאפיך - פי' הרשב"ם, דהיינו דכל זמן דלא העמיד דלתות לא עשה כלום, שהרי השתא עיילי כדמעיקרא. אולם ע' בר"י מיגש דפי' באו"א, דהיינו דכדי לקנות בנכסי הגר צריך לעשות חזקה בגוף קרקע של הגר, והבונה פלטרין, הרי לא עשה כלום בגוף קרקע של הגר, ולכן אינו קונה הקרקע. אמנם, אם הגר הניח בית או חצר עם כותל, והוא עושה תיקון בבית או כותל זה, הוי חזקה, דהא עשה חזקה בגוף מה שנשאר